

زنگ خطر برای اردوغان به صدا در آمد!

حزب عدالت و توسعه در انتخابات شهرداری‌های ترکیه شکست سنگینی را تجربه کرد

احسان پناه‌بر| در انتخابات محلی سراسری روز یکشنبه، رای‌دهندگان ترکیه‌ای ضربه‌ای سخت به رییس‌جمهور طیب اردوغان و حزب او وارد کردند و بزرگ‌ترین شکست انتخاباتی آنها را رقم زدند. به گزارش رویترز، اپوزیسیون در مقام نیروی سیاسی قوی‌ای ظاهر شد و اکرم امام اوغلو، شهردار استانبول، موقعیت خود را به عنوان رقیب اصلی اردوغان تثبیت کرد. امام اوغلو با اختلاف قابل‌توجهی در رقابت برای شهرداری استانبول، بزرگ‌ترین شهر ترکیه، برگزیده شد و حزب جمهوری خلق ترکیه (CHP) نیز در آنکارا و 15 شهر دیگر پیروزی‌اش را تضمین کرد. نتیجه انتخابات نشان‌دهنده عقب‌گردی بزرگ برای اردوغان و حزب عدالت و توسعه قلمداد می‌شود و نشان از تغییر در چشم‌انداز سیاسی ترکیه است. اردوغان نیز به این شکست اعتراف کرد و در سخنرانی پس از نیمه شب از آن به عنوان «نقطه عطف» یاد کرد. علاوه بر این، این انتخابات به طور گسترده معیاری برای سنجش محبوبیت رییس‌جمهور اردوغان در نظر گرفته شد، زیرا او قصد داشت کنترل مناطق شهری مهمی را که قبلاً در انتخابات پنج سال پیش به مخالفان باخته بود، دوباره به دست آورد. پیروزی‌های قبلی حزب جمهوری خلق ترکیه در آنکارا و استانبول در سال 2019، درک آسیب‌ناپذیری اردوغان را به میزان قابل‌توجهی کاهش داد.

برگ برنده اپوزیسیون

به گزارش آسوشیتدپرس، میدان اصلی نبرد رییس‌جمهور 70 ساله ترکیه، استانبول بود، شهری با 16 میلیون نفر جمعیت که در آن متولد و بزرگ شد و در سال 1994 فعالیت سیاسی خود را در مقام شهردار در آن آغاز کرد. نمایش قوی اپوزیسیون در شکست حزب حاکم عدالت و توسعه

(AKP) به رهبري اردوغان احتمالاً عزم او را براي اعمال تغييرات در قانون اساسي با دشواري بيشتري همراه مي‌کند؛ قانون اساسي که ارزشهاي محافظه‌کارانه اردوغان را منعکس مي‌کند و به او اجازه مي‌دهد تا پس از پايان دوره کنوني‌اش در سال 2028، دوباره در انتخابات شرکت کند و دور جديدي از حکومت خود را آغاز کند. براي اپوزيسيون که پس از شکست در انتخابات رياست‌جمهوري و پارلماني سال گذشته دچار اختلاف و تضعيف شده‌اند، حفظ استانبول و آنکارا برگ برنده بزرگي محسوب ميشود، نوعي کمک به بسيج مجدد هواداران خواهد بود. حدود 61 ميليون نفر، از جمله بيش از يك ميليون نفر که براي اولين بار در انتخابات رای مي‌دهند، واجد شرايط رای دادن براي شهرداري‌هاي کلانشهرها، شهرداري‌هاي شهر و ناحيه و همچنين ادارات محلات بودند. مشارکت مردم در ترکيه به طور سنتي بالاست، اما اين بار رای‌گيري در شرايط بحران هزينه‌هاي زندگي صورت مي‌گيرد. البته برخي ناظران معتقد بودند که حاميان سرخورده اپوزيسيون ممکن است در خانه بمانند، چراکه ترديد داشتند که انتخابات اوضاع را تغيير خواهد داد. در همين حال، حاميان حزب حاکم نیز ممکن بود در اعتراض به رکود اقتصادي که بسياري را براي پرداخت هزينه‌هاي غذا، آب و برق و اجاره با مشکل مواجه کرده است، به پاي صندوق‌هاي رای نروند.

کارزار زیر سایه آماده‌باش امنيتي

در سایه تهديدات امنيتي که ترکيه بارها شاهد آن بوده است، نزديک به ششصد هزار نفر پرسنل امنيتي در سراسر کشور مشغول به تامين امنيت انتخابات بودند تا اطمینان حاصل کنند که رای‌گيري بدون مشکل انجام ميشود. با اين وجود، خبرگزاري دولتي آنادولو گزارش داد يك نفر در شهر دياربکر کشته و يازده نفر ديگر زخمي شدند، جايي که اختلاف بر سر انتخاب مدير محله به خشونت کشيده شد. دستکم شش نفر نیز در درگيري‌هايي که در استان شانلي‌اورفه به وقوع پيوست، زخمي شدند. خشونت‌ها از همان اوایل روز آغاز شد و شامل حادثه‌اي در جنوب شرقي ترکيه بود که در جريان‌ش گروه‌هاي مسلح با توسل به اسلحه گرم، چوب و سنگ درگير شدند، درگيري که يك کشته و 11 زخمي برجاي گذاشت. در مناقشه ديگري، يکي از مقامات محلي کشته شد و چهار نفر ديگر زخمي شدند. دميرورن گزارش داد که چند نفر ديگر در حوادث مشابه ديگر کشته يا زخمي شدند؛ يك نفر در طول شب قبل از رای‌گيري در بورسا به ضرب گلوله کشته شد و دو نفر نیز زخمي شدند. همچنين، تهديدات حملات تروريستي ازسوي گروه‌هاي مخالف دولت ترکيه و داعش نیز بر سر انتخابات سایه انداخته بود.

رقيب آينده اردوغان

امام اوغلو در همان ساعات آغاز شمارش آرا در مورد نتايج اوليه گفت: «باتوجه به داده‌هايي که به دست آورده‌ايم، به نظر ميرسد اعتماد شهروندان و ايمان آنها به ما نتيجه داده است.» نظرسنجي‌هاي اوليه حاكي از رقابت تنگاتنگ بين امام اوغلو، شهردار فعلي استانبول و مراد کوروم، نامزد حزب عدالت و توسعه، وزير سابق شهرسازي و محيظريست بود که البته با پيروزي امام اوغلو به پايان رسيد. امام اوغلو، چهره محبوبي است که از او به عنوان رقيب احتمالي آينده اردوغان ياد ميشود. او بدون حمايت برخي از احزاب که به او براي پيروزي در سال 2019 کمک کردند، نامزد شد. اين بار، هم حزب دموکراتيک خلقها (HDP) طرفدار کردها و هم حزب ملي‌گراي «خوب» (IYI) نامزدهاي خود را براي انتخابات معرفي کردند. اخيرا، ائتلافي از اپوزيسيون شش حزبي به رهبري حزب جمهوري خلق ترکيه پس از شکست در برکناري اردوغان از قدرت در انتخابات سال گذشته، از هم پاشيد. اين ائتلاف تلاش کرد تا از رکود اقتصادي و واکنش ناکافي اوليه دولت اردوغان به فاجعه زلزله که جان بيش از 53 هزار نفر را گرفت، بهره لازم را ببرد. در عين حال، ظهور حزب جديد مذهبي-محافظه‌کار، حزب رفاه جديد (YRP)، راي‌دهندگاني را که از سياست‌هاي اقتصادي اردوغان ناراضي هستند، جذب کرده است و به طور بالقوه برخي از آرا را از نامزدهاي مورد حمايت اردوغان منحرف کرد. در مناطق عمدتاً کردنشين جنوب شرق، حزب دموکرات ترکيه (DEM) مجدداً قدرت خود را تثبيت کرد و در 10 استان، قدرت خود را بازيافت. دولت پس از انتخابات قبلي به دليل ارتباط با شبه‌نظاميان کرد مخالف دولت ترکيه، شهرداران طرفدار کرد را با «معتمدان» منصوب شده از سوي دولت جايگزين کرده است. اردوغان که بيش از دو دهه رياست ترکيه را برعهده داشته است - به عنوان نخست‌وزير از سال 2003 و رييس‌جمهور از سال 2014 - از قانون اساسي جديدي حمايت مي‌کند که ارزش‌هاي خانوادگي را در خط مقدم قرار دهد. او در حال حاضر آراي کافي براي تصويب قانون اساسي جديد ندارد، اما نمايشي قوي از سوي او مي‌توانست به او اجازه دهد تا برخي قانونگذاران محافظه‌کار، ملي‌گرا يا اسلام‌گرا را از اردوگاه اپوزيسيون براي کسب اکثريت دوسوم موردنياز جذب کند، اما به نظر در اين قضيه ناکام مانده است. به نظر ميرسد شهروندان ترکيه روز يکشنبه در انتخابات محلي سراسري، رييس‌جمهور طيب اردوغان و حزبش را تنبيه نه بلکه مجازات کردند و اين کار را با معرفي و انتخاب مجدد اپوزيسيون به عنوان نيرويي سياسي به ثمر رساندند. براي اولين بار از زمان به قدرت

رسیدن اردوغان در 21 سال پیش، حزب عدالت و توسعه در پای صندوق‌های رای با شکست مواجه شد. نتایج انتخابات رای‌گیری‌های محلی شکستی بزرگ برای اردوغان بود، چراکه او امیدوار بود که کنترل شهرها را به زودی پس از رسیدن به سومین دوره ریاست‌جمهوری به دست آورد. این امر شهردار استانبول اکرم امام اوغلو را به عنوان رقیب اصلی رییس‌جمهور در آینده تقویت کرد. با بیش از نیمی از آرای شمارش شده، امام اوغلو با نزدیک به 10 درصد در رقابت برای شهرداری استانبول، بزرگ‌ترین شهر ترکیه، پیشتاز شد، درحالی که حزب جمهوری خلق ترکیه او کرسی خود در آنکارا را حفظ کرد و 9 کرسی دیگر برای شهرداری در شهرهای بزرگ در سراسر کشور کسب کرد. تحلیلگران معتقدند اردوغان و حزب عدالت و توسعه (AKP) او، که بیش از دو دهه بر ترکیه حکومت می‌کنند، به دلیل تورم فزاینده، رای‌دهندگان ناراضی در استانبول، و درخواست‌های امام اوغلو فراتر از پایگاه سکولار حزب جمهوری خلق ترکیه، بدتر از پیش‌بینی‌های نظرسنجی‌ها عمل کرده‌اند. امام اوغلو، 53 ساله، تاجری است که در سال 2008 وارد عرصه سیاست شد و اکنون از سوی تحلیلگران به عنوان رقیب بالقوه ریاست‌جمهوری برای اردوغان شناخته می‌شود. در سال 2019، امام اوغلو زمانی که اردوغان برای اولین بار در استانبول پیروز شد، ضربه انتخاباتی شدیدی به او وارد کرد و به 25 سال حاکمیت این شهر از سوی حزب عدالت و توسعه، از جمله مدیریت اردوغان در مقام شهردار آن در دهه 1990، پایان داد. حزب جمهوری خلق ترکیه نیز آنکارا را در آن سال برد. رییس‌جمهور در سال 2023 با کسب انتخاب مجدد و کسب اکثریت پارلمانی با متحدان ملی‌گرای خود، به‌رغم بحران طولانی‌مدت هزینه‌های زندگی، به این نتیجه مهم رسید. تحلیلگران برآنند که فشارهای اقتصادی، از جمله تورم نزدیک به 70 درصد و کاهش رشد ناشی از یک رژیم تهاجمی انقباض پولی، رای‌دهندگان را این بار به تنبیه حزب عدالت و توسعه واداشت. هاگان اکباس، مشاور ارشد در گروه آلبرایت استونبریج به نیویورک تایمز گفت: «اقتصاد عامل تعیین‌کننده‌ای بوده است. مردم ترکیه خواهان تغییر بودند و امام اوغلو اکنون دشمن بالقوه رییس‌جمهور اردوغان است.» هواداران امام اوغلو نیز پس از کسب پیروزی نامزدشان در مقابل ساختمان شهرداری استانبول گفتند که می‌خواهند ببینند امام اوغلو در آینده برای ریاست‌جمهوری اردوغان را به چالش خواهد کشید یا خیر. افزایش حمایت مردمی از حزب اسلام‌گرای رفاه نوین که موضعی تندتر از اردوغان علیه اسراییل در مورد مناقشه غزه اتخاذ کرد، از حمایت حزب عدالت و توسعه نیز کاست. این حزب توانست کرسی منطقه شانلی‌اورفه را از نامز حزب عدالت و توسعه در منطقه جنوب شرقی ترکیه بگیرد.

استانبول؛ قلب تغییر

امام اوغلو به‌رغم فروپاشی ائتلاف مخالفان که در سال گذشته نتوانست اردوغان را سرنگون کند، مجدداً به مقام شهردار استانبول، شهری بسیار مهم در ژئوپلیتیک منطقه، انتخاب شد. حزب اصلی طرفدار کردها که در سال 2019 از امام اوغلو حمایت کرد، این‌بار نامزد خود را با پرچم حزب دموکرات ترکیه در استانبول معرفی کرد، اما بسیاری از کردها وفاداری حزبی را کنار گذاشتند و دوباره به امام اوغلو رای دادند. بسیاری از ناظران معتقدند که پیروزی اپوزیسیون در روز یکشنبه می‌تواند ترکیه را در مسیر جدیدی قرار دهد و چالش بزرگی را برای رجب طیب اردوغان، رئیس‌جمهور ترکیه و تسلط دهه‌ها حزب عدالت و توسعه در قدرت به وجود آورد. خود اردوغان به عنوان شهردار استانبول در دهه 1990 به شهرت رسید و بعداً رئیس‌جمهور شد. آردا تونجا، اقتصاددان اهل استانبول و تحلیلگر در وبسایت پولیتیکو گفت استانبول به عنوان یک نقطه عطف بسیار مهم نبرد سیاسی برجسته شده است. این شهر 16 میلیون نفر جمعیت دارد و از 20 کشور از 27 کشور اتحادیه اروپا پرجمعیت‌تر است. همین امر نشان می‌دهد که تا چه اندازه شکست اردوغان در این شهر مهم تلقی می‌شود.

باید گفت که استانبول نقش مهمی در پیوندهای غربی-اروپایی مردم ترکیه با فرهنگ سنتی و محافظه‌کارانه‌ای دارد که اردوغان خود را حامی آن می‌داند. از سویی، اقبال مردم به رقیب اردوغان، به خصوص در شهرهای بزرگی همچون استانبول، ممکن است سیاست خارجی ترکیه را در سال‌های آتی دست‌خوش تحولاتی کرده و پیوند این بازیگر را با اروپا و ایالات‌متحده تقویت کند. ترکیه، دومین ارتش بزرگ ناتو و چهارراه بزرگ اقتصادی و سیاسی بین شرق و غرب، در سال‌های اخیر خود را بازیگری جهانی مطرح کرده و نقش میانجی برجسته‌ای در درگیری‌هایی مانند جنگ اوکراین و روسیه ایفا می‌کند و سرمایه‌گذاری‌های بزرگ و معاملات تجاری با کشورهای ثروتمند غربی خلیج فارس را میانجی‌گری می‌کند. اگر پیروزی شکننده اردوغان در انتخابات اخیر ریاست‌جمهوری را با شکست او در انتخابات محلی، به ویژه در شهری مانند استانبول، را کنار هم بگذاریم، می‌توان این‌طور استدلال کرد که ارزش‌های محافظه‌کارانه و بعضاً امنیتی اردوغان در حال اضمحلال است و این همان چیزی است که احتمالاً اروپا و غرب نیز به دنبال آن هستند.

منبع: روزنامه اعتماد 14 فروردین 1403 خورشیدی